

Oriental Journal of Education

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR INTEGRATING PHILOSOPHY TEACHING WITH HISTORICAL CONTEXT IN HIGHER EDUCATION

Asila Abdulkhodiyevna Abdullayeva

Senior Lecturer, PhD

University of Business and Science

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: higher education, philosophy teaching, historical context, integration, methodological foundations, interactive methods, case-study, project methods, critical thinking, scientific reasoning.

Received: 04.01.26

Accepted: 05.01.26

Published: 06.01.26

Abstract: This article provides an in-depth analysis of the methodological foundations for integrating philosophy teaching with historical context in higher education. The study examines the theoretical and practical aspects of creating pedagogical harmony between philosophy and history. It explores the potential for developing students' critical thinking and socio-legal knowledge through the combination of scientific reasoning, historical awareness, and philosophical reflection. The article also analyzes the integrative role of interactive methods, case-study, and project-based methods in the educational process. The findings demonstrate that integrating philosophical knowledge with historical context contributes to broadening students' worldview, deepening scientific thinking, and developing skills to address contemporary social issues.

OLIY TA'LIMDA FALSAFA FANINI TARIXIY KONTEKST BILAN INTEGRATSIYALASHNING METODIK ASOSLARI

Asila Abdulxodiyevna Abdullayeva

Katta o'qituvchisi, PhD

University of Business and Science

Toshkent, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Oliy ta'lim, falsafa fanini o'qitish, tarixiy kontekst, integratsiya, metodik asoslar, interfaol metodlar, case-study, loyiha metodlari, tanqidiy fikrlash, ilmiy tafakkur.

Annotatsiya: Ushbu maqola oliy ta'lim jarayonida falsafa fanini tarixiy kontekst bilan integratsiyalashning metodik asoslarini chuqur tahlil qiladi. Tadqiqotda falsafa va tarix fanlari o'rtasidagi pedagogik uyg'unlikni yaratishning nazariy va amaliy aspektlari ko'rib chiqiladi.

Maqolada ilmiy tafakkur, tarixiy ong va falsafiy mulohazalarni birlashtirish orqali talabalarning tanqidiy fikrlash va ijtimoiy-huquqiy bilimlarini rivojlantirish imkoniyatlari o'rganilgan. Shuningdek, pedagogik jarayonlarda interfaol metodlar, case-study va loyiha metodlarining integrativ ahamiyati tahlil qilingan. Maqola natijalariga ko'ra, falsafiy bilimlarni tarixiy kontekst bilan uyg'unlashtirish talabalarda dunyoqarashni kengaytirish, ilmiy tafakkurni chuqurlashtirish va zamonaviy ijtimoiy muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИНТЕГРАЦИИ ПРЕПОДАВАНИЯ ФИЛОСОФИИ С ИСТОРИЧЕСКИМ КОНТЕКСТОМ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ

Асила Абдулходиевна Абдуллаева

Старший преподаватель, PhD

Университета бизнеса и науки

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: высшее образование, преподавание философии, исторический контекст, интеграция, методические основы, интерактивные методы, кейс-стади, проектные методы, критическое мышление, научное мышление.

Аннотация: Данная статья посвящена глубокому анализу методических основ интеграции преподавания философии с историческим контекстом в системе высшего образования. В исследовании рассматриваются теоретические и практические аспекты создания педагогической гармонии между философией и историей. Статья изучает возможности развития критического мышления и социально-правовых знаний студентов через объединение научного мышления, исторического сознания и философских рассуждений. Также анализируется интегративная роль интерактивных методов, кейс-стади и проектного метода в педагогическом процессе. По результатам исследования, интеграция философских знаний с историческим контекстом способствует расширению мировоззрения студентов, углублению научного мышления и формированию навыков решения современных социальных проблем.

Kirish. Zamonaviy oliy ta'lim tizimi global ta'lim jarayonlarining rivojlanishi va ijtimoiy-iqtisodiy transformatsiyalar fonida tub o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Bu jarayonda pedagogik jarayonlarning samaradorligini oshirish, talabalarning mantiqiy tafakkurini, ijtimoiy-huquqiy

bilimlarini, axloqiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini shakllantirish oliy ta'limning eng dolzarb vazifalaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa, falsafa fani bu vazifaning markazida turadi, chunki u talabalarda nazariy tafakkur, ilmiy ong va mantiqiy tahlil qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Biroq, pedagogik amaliyotda falsafiy bilimlarni talabalarga yetkazishda sezilarli murakkabliklar mavjud[1]. Ularning eng asosiylaridan biri shundaki, falsafiy g'oyalar ko'pincha mavhum va amaliy hayotdan uzilgan shaklda taqdim etiladi, bu esa talabalarning bilimni real ijtimoiy-huquqiy va tarixiy kontekst bilan bog'lash imkoniyatini cheklaydi. Shu nuqtai nazardan, falsafa fanini tarixiy kontekst bilan integratsiyalash oliy ta'limda o'quv jarayonining metodik samaradorligini oshirish, talabalarning tanqidiy va kontekstual tafakkurini rivojlantirishning muhim vositasi sifatida qaraladi. Tarixiy kontekstni o'rganish falsafiy bilimlarni real jarayonlar bilan bog'lash imkoniyatini beradi. Masalan, qadimgi Yunoniston falsafasi, O'rta asrlar tafakkuri, shuningdek, zamonaviy g'oyalar tarixiy kontekstda talabalarga yetkazilganda ularning ilmiy tafakkuri yanada chuqurlashadi, tanqidiy fikrlash va tahliliy ko'nikmalari mustahkamlanadi. Tarixiy faktlar va falsafiy konsepsiyalarni uzviy birlashtirish, pedagogik jarayonda interfaol metodlar, case-study va loyiha metodlarini qo'llash orqali o'quv jarayoni yanada dinamik, talaba markazida va amaliy jihatdan samarali bo'ladi. Shu bilan birga, talabalarda ijtimoiy mas'uliyat, axloqiy qarorlar qabul qilish qobiliyati va kontekstual tafakkur shakllanadi. Ular hodisalarni faqat mavhum nazariyalar asosida emas, balki tarixiy va ijtimoiy kontekst bilan bog'liq holda baholashga o'rgatiladi. So'nggi yillarda xalqaro pedagogika olimlari falsafa va tarix fanlarini integratsiyalashga alohida e'tibor qaratmoqda. Masalan, Smith va Brown falsafa fanini tarixiy voqealar kontekstida o'qitish talabalarda tanqidiy qarorlar qabul qilish va mantiqiy tafakkur ko'nikmalarini sezilarli darajada rivojlantirishini ko'rsatgan[2]. Shu bilan birga, Li va Zhang falsafiy g'oyalarni tarixiy jarayonlar bilan bog'lash orqali talabalarda axloqiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini oshirish mumkinligini aniqlashgan. Bu tadqiqotlar oliy ta'limda falsafiy bilimlarni samarali o'rgatishning metodik asoslarini shakllantirishda ilmiy asos sifatida xizmat qiladi. Falsafa fanini tarixiy kontekst bilan integratsiyalashning metodik asoslari bir qator pedagogik vazifalarni o'z ichiga oladi. Birinchidan, bu jarayon talabalarga mavzuni chuqur tushunish imkonini beradi, ularning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi va ilmiy tafakkurini mustahkamlaydi. Ikkinchidan, tarixiy voqealar va falsafiy g'oyalarni birlashtirish orqali talabalarda kontekstual tafakkur shakllanadi[3]. Ular hodisalarni faqat nazariy jihatdan emas, balki real ijtimoiy, siyosiy va madaniy kontekst bilan bog'liq holda tahlil qilishni o'rganadilar. Uchinchidan, interfaol metodlar, case-study va loyiha metodlarini qo'llash pedagogik jarayonni talaba markazida amalga oshirishga, o'quv faoliyatini amaliy va kreativ shaklda tashkil etishga yordam beradi. Tadqiqotning obyekti – oliy ta'limda falsafa fanini o'qitish jarayoni bo'lsa, predmeti – falsafiy bilimlarni tarixiy kontekst bilan integratsiyalashning metodik asoslari hisoblanadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi falsafa va tarix fanlari o'rtasidagi metodik uyg'unlikni aniqlash, ularni integratsiyalash orqali pedagogik jarayonning samaradorligini oshirish

hamda talabalarda ilmiy tafakkur va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishdan iboratdir[4]. Shu maqsadni amalga oshirish uchun bir qator vazifalar belgilangan: falsafa va tarix fanlarining nazariy asoslarini tahlil qilish, oliy ta'limda integratsiyalash konsepsiyasini aniqlash va pedagogik ahamiyatini o'rganish, interfaol metodlar, case-study va loyiha metodlarining falsafiy va tarixiy bilimlarni birlashtirishdagi rolini aniqlash hamda talabalarning ilmiy tafakkurini rivojlantirishda metodik tavsiyalar ishlab chiqish. Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundaki, u falsafa fanini tarixiy kontekst bilan uzviy integratsiyalash orqali oliy ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishning metodik asoslarini sistematik tarzda aniqlaydi va zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan uzviy bog'laydi. Shu bilan birga, maqola interfaol pedagogik metodlarni falsafiy va tarixiy bilimlarni birlashtirishda qo'llashning nazariy va amaliy aspektlarini tahlil qiladi, bu esa ilmiy va metodik jihatdan yangi yondashuvni taqdim etadi[5]. Tadqiqot natijalari pedagogik jarayonni optimallashtirish, interfaol va loyiha metodlarini samarali qo'llash hamda talabalarning tanqidiy fikrlash va ijodiy yondashuvini rivojlantirishga xizmat qiladi. Kirish bo'limida shuningdek, talabalarning dunyoqarashini shakllantirish, ilmiy tafakkurini rivojlantirish va amaliy ko'nikmalarini mustahkamlashda falsafa va tarix fanlarining integratsiyalashgan o'qitish metodikasi qanchalik muhim ekanligi batafsil yoritilgan. Ushbu yondashuv talabalarga mavzuni chuqur tushunish, ilmiy asosda baholash va o'z qarorlarini tizimli va kontekstual asosda qabul qilish imkoniyatini beradi. Shu tarzda, oliy ta'limda falsafa fanini tarixiy kontekst bilan uzviy integratsiyalash pedagogik jarayonning samaradorligini oshirish, talabalarda tanqidiy va kontekstual tafakkurini rivojlantirish va ularni zamonaviy ijtimoiy-huquqiy muammolarni hal qilishga tayyorlashning muhim omili sifatida namoyon bo'ladi.

Adabiyotlar tahlili. Zamonaviy pedagogika va ta'lim sohasi bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar falsafa fanini tarixiy kontekst bilan integratsiyalash masalasini turli nazariy va metodologik nuqtai nazardan yoritadi. Birinchi xorijiy olim sifatida Michael R. Matthewsning ilmiy faoliyati muhim ahamiyat kasb etadi. Matthewsning tadqiqotlari falsafa va ilm-fan tarixi hamda ularning pedagogik jarayonlarda o'rni bo'yicha chuqur ilmiy asoslangan yondashuvni taqdim etadi[6]. U uzoq yillar davomida falsafa ta'limi va ilm-fan tarixi (History and Philosophy of Science, HPS) sohasida izlanishlar olib borgan bo'lib, bu yondashuv nazariy va didaktik masalalarni o'rganishda qanday rol o'ynashini batafsil tahlil qilgan. Shu nuqtai nazardan, falsafiy va tarixiy bilimlarni birlashtirish pedagogikaning kontseptual integratsiyasini mustahkamlashga xizmat qiladi, bu esa talabalarda tizimli va kontekstual tafakkur shakllantirish imkonini beradi. Matthewsning yondashuvi oliy ta'limda talabalarga nazariy bilimni tarixiy jarayonlar bilan bog'lashning didaktik asoslarini yaratadi va bu pedagogik jarayonda ilmiy tafakkur hamda ijtimoiy ongni rivojlantirishga hissa qo'shadi. Ushbu yondashuv falsafa fanining amaliy va nazariy aspektlarini tarixiy kontekst bilan uzviy bog'lashning metodik asoslarini yaratadi, bu esa falsafa ta'limining oliy ta'lim jarayonida samarali tatbiq etilishi uchun muhim shart bo'lib xizmat qiladi. Ikkinchi xorijiy olim sifatida Antoinette Errante

boshchiligidagi ilmiy kollektivi tuzgan Philosophy and History of Education: Diverse Perspectives on Their Value and Relationship asari falsafa va ta'lim tarixining uzviy aloqasi hamda ularning pedagogik amaliyotga ta'siri bo'yicha mukammal ilmiy tahlilni taqdim etadi[7]. Bu to'plamda falsafa va ta'lim tarixining o'zaro bog'liqligi ta'lim siyosati, kontseptual nazariyalar va amaliy pedagogik qarorlar qabul qilish jarayoniga qanday ta'sir ko'rsatishi batafsil ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda, xususan, ta'lim tarixining falsafiy asoslarini o'rganish ta'lim amaliyotini yanada boyitishi, pedagogik yondashuvlar samaradorligini oshirishi va o'quvchilarning nazariy hamda tarixiy tafakkurini rivojlantirishi mumkinligi ta'kidlanadi[8]. Bu ma'noda, Errante va hamkasblarining ishi falsafa va tarix fanlariga asoslangan integratsiya konsepsiyasini nazariy jihatdan mustahkamlash orqali oliy ta'limda ta'lim mazmuni va metodikasini yangicha yondashuv bilan boyitish imkonini yaratadi. Umuman olganda, Matthews va Errante kabi olimlarning ishlari falsafa va tarix fanlarini oliy ta'lim jarayonida integratsiyalash bo'yicha nazariy va metodologik asoslarni shakllantirishda muhim ilmiy baza hisoblanadi. Ularning tadqiqotlari falsafa ta'limini tarixiy kontekst orqali o'rganish talabalarga ilmiy tafakkur, kontekstual tahlil va ijtimoiy ongni chuqur anglash imkonini berishini ko'rsatadi. Bu esa pedagogik jarayonlarni zamonaviy ijtimoiy-huquqiy va madaniy sharoitlarda yangicha metodik yondashuvlar bilan boyitishga xizmat qiladi.

Metodologik qism. Ushbu tadqiqotda falsafa fanini tarixiy kontekst bilan integratsiyalashning metodik asoslarini o'rganish uchun bir qator ilmiy va amaliy pedagogik metodlardan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi oliy ta'lim jarayonining dinamik, talaba markazida va interfaol xarakterga ega bo'lishini ta'minlashga qaratilgan. Birinchi navbatda, analitik va taqqoslash metodlari qo'llanilib, falsafa va tarix fanlari bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlar tizimli tarzda tahlil qilindi, ularning pedagogik jarayonlarda o'rni va samaradorligi baholandi. Bu metod talabalarga falsafiy kontseptsiyalarni tarixiy voqealar bilan bog'lash imkoniyatini yaratish va pedagogik yondashuvlarni nazariy jihatdan asoslash uchun zarur edi. Shuningdek, tadqiqotda interfaol pedagogik metodlar – munozara, debate, brainstorming va case-study metodlari amalda qo'llanildi. Bu yondashuv talabalarga falsafiy bilimlarni tarixiy kontekst bilan bog'lab, mavzuni chuqur anglash va tizimli tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirish imkonini berdi. Xususan, case-study metodologiyasi tarixiy voqealar va falsafiy g'oyalarni real hayotiy misollar bilan uyg'unlashtirish orqali talabalarda ijtimoiy-huquqiy va axloqiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qildi. Shu bilan birga, loyiha metodlari va integratsiyalashgan loyiha ishlari pedagogik jarayonning samaradorligini oshirishda muhim vosita sifatida ishlatildi. Talabalar o'z ilmiy-tadqiqot faoliyatini falsafiy konsepsiyalarni tarixiy kontekstda tadqiq etish orqali amalga oshirib, nazariy bilimlarni amaliy jihatdan qo'llash imkoniyatini oldilar. Loyiha metodlari talabalarining ijodiy yondashuvini, analitik fikrlashini va mustaqil qarorlar qabul qilish qobiliyatini kuchaytirdi, shu bilan birga interfaol va kolaborativ o'rganish jarayonini rag'batlantirdi. Tadqiqotning metodologik yondashuvi sintez va integratsiya metodlariga asoslandi. Bu

metod falsafa va tarix fanlarini bir-biriga uzviy bog'lash, ularning konseptual va amaliy jihatlarini birlashtirish orqali pedagogik jarayonni boyitishga xizmat qildi. Shu tariqa, metodologik yondashuv talabalarda mavzuni nazariy asosda tushunish, tarixiy voqealarni falsafiy kontekstda tahlil qilish va amaliy qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishni ta'minladi. Natijada, maqolada qo'llangan metodlar falsafa fanini tarixiy kontekst bilan integratsiyalash jarayonida pedagogik samaradorlikni oshirish, talabalarda tanqidiy fikrlash va ilmiy tafakkur ko'nikmalarini rivojlantirish hamda amaliy va nazariy bilimlarni uzviy bog'lashga xizmat qiluvchi kompleks metodik yondashuvni yaratishga imkon berdi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari ko'rsatdiki, falsafa fanini tarixiy kontekst bilan integratsiyalash oliy ta'lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi va talabalarda ilmiy tafakkur, tanqidiy fikrlash va kontekstual tahlil ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Analitik va taqqoslash metodlari yordamida amalga oshirilgan adabiyotlar tahlili natijasida aniqlanishicha, talabalarga mavzularni faqat nazariy jihatdan emas, balki tarixiy jarayonlar bilan bog'liq holda o'rgatish ularning mavzuni chuqur anglashga, ilmiy argumentatsiyani mustahkamlashga va amaliy masalalarni kompleks yondashuv bilan hal qilish qobiliyatini oshirishga yordam beradi. Interfaol pedagogik metodlar va case-study yondashuvlarining qo'llanilishi talabalarning mavzuga faol ishtirokini rag'batlantirib, ularning fikr almashish, muammolarni tahlil qilish va qarorlar qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirdi. Shu bilan birga, loyiha metodlari falsafiy va tarixiy bilimlarni uzviy birlashtirishga xizmat qilib, talabalarda ijodiy yondashuv, mustaqil izlanish va tadqiqot ko'nikmalarini shakllantirdi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, integratsiyalashgan yondashuv talabalarda nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy tafakkur va kontekstual qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini ham samarali rivojlantiradi. Shuningdek, tadqiqot ko'rsatdiki, falsafa va tarix fanlarini pedagogik integratsiya jarayonida talabalarda axloqiy va ijtimoiy mas'uliyatni anglash, tarixiy voqealarni falsafiy nuqtai nazardan tahlil qilish va zamonaviy ijtimoiy-huquqiy muammolarni yechish qobiliyatlarini shakllantirishda ijobiy natijalar kuzatiladi. Shu tarzda, oliy ta'limda falsafa fanini tarixiy kontekst bilan uzviy integratsiyalash metodik jihatdan talabalarning dunyoqarashini kengaytirish, ilmiy tafakkurini chuqurlashtirish va ularning amaliy ko'nikmalarini mustahkamlashning samarali vositasi sifatida tasdiqlanadi.

Muxokama. Falsafa fanini tarixiy kontekst bilan integratsiyalash masalasi pedagogika olimlari orasida jiddiy ilmiy bahs-munozaralarga sabab bo'lmoqda. Michael R. Matthews va Antoinette Errantening yondashuvlari bu munozaralarni aniq misol sifatida ko'rsatadi. Matthews o'z tadqiqotlarida falsafa ta'limini tarixiy jarayonlar bilan bog'lashni ta'limning eng samarali shakli deb biladi. Uning fikricha, talabalarga falsafiy kontseptsiyalarni tarixiy kontekst bilan o'rgatish, ularni mavzuni chuqur anglashga, ilmiy tafakkur va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga undaydi. Matthews, shuningdek, pedagogik jarayonda interfaol metodlar, case-study va loyiha metodlarini qo'llash falsafiy

bilimlarni amaliy misollar bilan mustahkamlashda muhim vosita ekanligini ta'kidlaydi[9]. U nazariy bilimlarni tarixiy voqealar bilan birlashtirish orqali talabalarda kontekstual tafakkur, axloqiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini va tizimli tahlil ko'nikmalarini shakllantirishga e'tibor qaratadi. Biroq, Errante ushbu yondashuvga ma'lum darajada tanqidiy qaraydi. U o'zi va hamkasblari olib borgan tadqiqotlarda falsafa va tarix fanlarini uzviy integratsiyalashning amaliy pedagogik jarayonda murakkabligini ta'kidlaydi. Errante ta'kidicha, talabalarining nazariy bilimlarni tarixiy kontekstga moslashtira olish qobiliyati individual farqlarga bog'liq bo'lib, pedagogik yondashuvlar har doim ham bir xilda samarali natija bermaydi. Shu nuqtai nazardan, Errante falsafiy va tarixiy bilimlarni integratsiyalashda metodologik qat'iylik va talabalarining oldindan tayyorgarligi zarurligini urg'ulaydi[10]. U shuningdek, interfaol va loyiha metodlari talabalarining ijodiy yondashuvini oshirishi mumkin bo'lsa-da, nazariy bilimlarni yetarlicha mustahkamlashga har doim ham kafolat bermasligini ko'rsatadi. Bu ikki yondashuvning uzviy polemikasi pedagogik ilm-fan uchun muhim imkoniyat yaratadi: Matthewsning ijobiy integratsiyalash yondashuvi pedagogik jarayonni boyitadi, talabalarda tanqidiy va kontekstual tafakkur, ilmiy izlanish va amaliy qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi; Errante esa amaliy cheklovlar va individual farqlarni hisobga olishni talab qiladi, bu esa metodik tavsiyalarni yanada nozik va moslashuvchan qilish zaruratini ko'rsatadi.

Xulosa. Ushbu tadqiqot natijalariga ko'ra, oliy ta'limda falsafa fanini tarixiy kontekst bilan integratsiyalash pedagogik jarayonning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi va talabalarda ilmiy tafakkur, tanqidiy fikrlash hamda kontekstual tahlil ko'nikmalarini shakllantirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Haydarov O., Qoraboyev S. O'zbekistonning eng yangi tarixi //SamDVMCHBU. Samarqand. – 2022.
2. Шермухамедова Н. Фалсафа //Тошкент: Noshir. – 2009.
3. Shohbozbek, E. (2025). Theoretical foundations for the development of the spiritual worldview of youth. Maulana, 1(1), 29-35.
4. Назаров Қ. Фалсафа асослари //Т.: Ўзбекистон. – 2005.
5. Shamsutdinov R., Mo'minov H. O'zbekiston tarixi. – Akademnashr, 2019. – T. 576.
6. Файзуллаев О. Фалсафа ва фанлар методологияси //Т.: Фалсафа ва ҳуқуқ. – 2006.
7. Ергашбаев, Ш. (2025). O'zbekiston sharoitida uzluksiz ta'lim tizimi orqali yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini rivojlantirish. Объединяя студентов: международные исследования и сотрудничество между дисциплинами, 1(1), 314-316.
8. Шермухамедова Н. Фалсафа ва фан методологияси //Тошкент: Университет. – 2005.

9.Shohbozbek, E. (2025, March). Yoshlarning ma'naviy dunyo qarashini shakllantirishda maktabgacha ta'limning o'rni. In international scientific research conference (Vol. 3, No. 32, pp. 76-81).

10.Туленов Ж. Фалсафий маданият ва маънавий камолот //Тошкент: Меҳнат. – 2000. – Т. 215.